

W Książnicy Podlaskiej zaprezentowano tegoroczne zakupy antykwaryczne

Pierwsze wydanie „Pieśni nabożnych” Franciszka Karpińskiego z najśłynniejszą polską kolędą „Bóg się rodzi”, pierwodruk „Straszego dworu” Stanisława Moniuszki, dzieła Elizy Orzeszkowej, Marii Konopnickiej czy Zygmunta Glogera – to tylko niektóre z pozycji zakupionych w tym roku na aukcjach antykwarycznych przez Książnicę Podlaską. W środę (18.12) odbyła się konferencja prasowa podczas której dyrektor instytucji Jolanta Gadek podsumowała tegoroczne zakupy antykwaryczne.

- Uważam, że ten rok zakończyliśmy wspaniałym sukcesem, zakupiliśmy 56 woluminów na kwotę 41 tys. zł. W skali globalnej nie jest to duży procent naszych wydatków na zakup książek, bo rocznie wydajemy ponad 500 tys. na książki, ale wiele z tych pozycji jest bezcennych dla naszego regionu – mówiła Jolanta Gadek.

To choćby pierwsze wydanie „Pieśni nabożnych” Franciszka Karpińskiego. Zostały one wydrukowane w drukarni O.O. Bazylianów w Supraślu w 1792 r. Właśnie w tym tomiku znalazła się jedna z najpiękniejszych polskich pieśni kolędowych – radosne „Bóg się rodzi”. Warto dodać, że jej pierwsze wykonanie odbyło się w kościele farnym w Białymstoku.

Do zabytkowych zbiorów biblioteki w tym roku trafiły także m.in. XIX-wieczne wydanie „Dzieł Franciszka Karpińskiego” wydane w Krakowie w 1862 r. czy pierwsze wydanie opery „Straszny Dwór” Stanisława Moniuszki, także związanego z naszym regionem, poprzez swoich protoplastów.

Poszukując zabytków wydawniczych, Książnica kieruje się m.in. związkami autorów z naszym regionem. Dlatego do zasobów biblioteki trafiły też m.in. prace Marii Konopnickiej polskiej poetki i nowelistki urodzonej w Suwałkach czy Elizy Orzeszkowej, która przez wiele lat mieszkała w Grodnie, a Białystok należał wówczas do guberni grodzieńskiej.

W tym roku Książnica nabyła też m.in. pierwsze wydanie jednego z najważniejszych dzieł w dorobku Zygmunta Glogera „Rok polski w życiu, tradycji i pieśni”. Jolanta Gadek przypomniała, że instytucja od lat jest związana właśnie z tym znakomitym polskim etnografem, historykiem i archeologiem. - W tej chwili realizujemy drugi projekt Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w ramach którego wydamy siedem tomów listów rysunków i dzieł etnograficznych Glogera – mówiła dyrektor Książnicy. – Wcześniej wydaliśmy „Pisma rozproszone” .

- Naszym zdaniem wkład Glogera w dokumentowanie obyczajowości, kultury ludowej naszego regionu i nie tylko jest bezcenny – dodała Jolanta Gadek.

Do zbiorów biblioteki trafiły nie tylko utwory literackie, ale też dokumenty m.in. „Kwit na Podymne i półpodymne z Dóbr Wieyskich Królewskich ..., dat. w Bielsku 22 IX 1791”. Ciekawostką są też np. propagandowe jednodniówki z okresu stalinizmu.

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku w 2019 r. zakupiła na aukcjach antykwarycznych 56 woluminów na kwotę 41 tys. zł. Są to książki i dokumenty dotyczące naszego regionu, a wśród nich najciekawsze:

1. Wydania Franciszka Karpińskiego, a w nich:

2. pierwsze wydanie „Pieśni nabożnych”, wydrukowane w Drukarni O.O. Bazylianów w Supraślu w 1792 r. Zawierające m.in.: bardzo znaną kolędę polską „Bóg się rodzi” („Pieśń o Narodzeniu Pańskim”).
3. „Dzieła Franciszka Karpińskiego” wydane w Krakowie w 1862 r.

1. Wydawnictwa związane z Elizą Orzeszkową:

2. „Upominek”, Kraków-Petersburg 1893

Księga pamiątkowa ofiarowana Elizie Orzeszkowej z okazji 25-lecia twórczości literackiej. Księga zawiera teksty najwybitniejszych polskich poetów, pisarzy, publicystów, naukowców i historyków działających w drugiej połowie XIX wieku. Wśród autorów znajdują się m.in.: Jan Kasprówicz, Maria Konopnicka, Zygmunt Gloger, Wojciech Gerson, Henryk Sienkiewicz. Przy każdym tekście dołączony portret autora.

2. „Bene nati. Powieść wiejska”. Z przedmową Dra Piotra Chmielowskiego, rysunkami Piotra Stachiewicza i portretem Autorki. Kraków 1891. Pierwsze wydanie kolejnej po „Nad Niemnem” powieści z życia ziemiaństwa polskiego.

III. Prace Marii Konopnickiej polskiej poetki i nowelistki urodzonej w Suwałkach:

1. „Italia”, Warszawa 1901. Zbiór poezji z portretem autorki.
2. „Nowe latko”, Warszawa 1909. Drugie wydanie barwnie ilustrowanego zbioru wierszy o urokach życia na polskiej wsi z rysunkami znakomitego malarza i ilustratora Piotra Stachiewicza.
3. „Poezye”, Warszawa 1881, wydawnictwo Gebethnera i Wolffa.
4. Jasełka, część 1-2, Lwów b.r. [1906]. Zbiór kolęd, wierszy i przyśpiewek o tematyce bożonarodzeniowej oraz patriotycznej autorstwa Marii Konopnickiej z nutami kompozycji Piotra Maszyńskiego, kompozytora, pedagoga i dyrygenta warszawskiego, twórcy i głównego prowadzącego Warszawskiego Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”.
5. „W domu i w świecie”, Warszawa 1931. Zbiór wierszyków ozdobionych ilustracjami autorstwa Antoniego Gawlińskiego.

1. **Zygmunt Gloger, „Rok polski w życiu, tradycji i pieśni”**, Warszawa [1900] – pierwsze wydanie jednego z najważniejszych dzieł w dorobku Zygmunta Glogera (1845-1910) – znakomitego polskiego etnografa, historyka, archeologa. Najpiękniejsza książka polska poświęcona kalendarzowi dawnych obrzędów,

zwyczajów i świąt ludowych, a także szlacheckich i mieszczańskich.

365. **Stanisław Moniuszko**, „**Straszny Dwór**”, Warszawa 1865. Pierwsze wydanie najslynniejszej opery w dorobku Stanisława Moniuszki. Premiera miała miejsce 28 września 1865 r. w Operze Warszawskiej. Zamiarem Moniuszki było pokrzepienie serc Polaków i pobudzenie uczuć patriotycznych (po powstaniu styczniowym). Opera spotkała się z tak gorącym przyjęciem przez publiczność, że po trzech przedstawieniach została zdjęta przez carską cenzurę.

1. **Antoni Waga**, „**Pochwała Konstantego hrabi Tyzenhauza**”, Warszawa 1862 r.

Drukowana wersja mowy wygłoszonej przez Antoniego Wagę (1799-1890, zakonnik, pisarza, pedagoga i przyrodnika związanego z dobrami Grabowo) po śmierci Konstantego Tyzenhauza (1786-1853, polskiego ziemianina, ornitologa i malarza – ucznia Jana Piotra Norblina) dla grona przyrodników w dniu 2 V 1853 r. w Warszawie. Drukarnia Gazety Polskiej, Warszawa 1862. Pochodzi ze zbiorów Piotra Zaremby (1910-1993), pierwszego polskiego prezydenta Szczecina – na okładce i str. tyt. podpis prezydenta.

VII. Heinrich Antoni, **Szlaki wodne Polski**. Oficjalny przewodnik Polskiego Związku Kajakowców, Główna Księgarnia Wojskowa, Warszawa 1932. Przewodnik zawiera unikalne kilometraże rzek w dawnych granicach Polski (sprzed 1939 r.)! Wiele z nich obecnie znajduje się na terenie Litwy, Białorusi lub Ukrainy. Przewodnik Heinricha często pozostaje jedynym źródłem wiedzy na ich temat.

VIII. Czesław Miłosz, Vencłowa Tomas, „Dialog o Wilnie”, b.m. 1984. Z odręcną dedykacją Tomasa Vencłowy dla Aliny Kowalczykowej. Dwugłos korespondencyjny Czesława Miłosza i Tomasa Vencłowy o Wilnie. Tomas Vencłowa – litewski poeta, eseista, publicysta literaturoznawca i przyjaciel Czesława Miłosza. Alina Kowalczykowa – profesor historii literatury polskiej, córka Stanisława Lorentza.

a także inne dokumenty dotyczące regionu:

- **Kwit na Podymne i półpodymne z Dóbr Wieyskich Królewskich ...**, dat. w Bielsku 22 IX 1791. To dokument stanowiący rodzaj deklaracji, że z dóbr Rybniki, królewszczyny, znajdującej się w starostwie knyszyńskim województwa podlaskiego, w 1791 r. pobrany zostanie podatek (tzw. podymne – podatek pobierany od każdego domu).

- **Sakowscy h. Pomian** - Wypis z herbarza „Korona Polska” Kaspra Niesieckiego, dotyczący herbu Pomian, wystawiony dla Bartłomieja Sakowskiego, syna Jakuba. Ok.

1800-1802 r. Wspomniany w dokumencie Bartłomiej Sakowski, syn Jakuba, potomek dawnych bojarów z miejscowości Saki k. Kleszczel na Podlasiu, został odnotowany w źródłach przedrozbiorowych jako szlachcic ziemi mielnickiej, posesjonat na Rozwadowie w par. Sarnaki. Po wcieleniu do Austrii części ziemi mielnickiej, która weszła w skład tzw. Nowej Galicji z cyrkułem w Białej (Podlaskiej), szlachta miejscowa starała się o potwierdzenie swego szlachectwa. Curiosum tego dokumentu polega na tym, że nigdy nie istniał ród Sakowskich herbu Pomian, a herb Pomian został „wypożyczony” przez legitymującego się od rodziny Sakowiczów figurującej w herbarzu Niesieckiego.

- [Propaganda okresu stalinizmu]. **Zespół jednodniówek z 1954 r.** – 16 jednodniówek.

- [Gubernia łomżyńska]. **Statistika naczelnnych mjest. Lomżinskaja Gubernia. Z. 2.** Pogminnaja statistika. Warszawa 1892.

- Ignacy Prądzyński, „Czterej ostatni wodzowie przed sądem historii”, Kraków 1916.

- Tomasz Święcicki, „Opis starożytnej Polski, przez ... mecenasa przy Najwyższym sądzie Królestwa Polskiego, Podlasianina”, t. 1-2, Kraków 1861.

- „Lato we dworach na Ziemiach Wschodnich”, Warszawa 1938. Broszura informująca o warunkach wypoczynku i utrzymania we dworach na Ziemiach Wschodnich. Opisy i informacje opracowano na podstawie odpowiedzi ankietowych właścicieli dworów.

- Krajewski Tadeusz, „Historia Stefana na Czarncy Czarnieckiego, wojewody kijowskiego, hetmana polnego koronnego”, Kraków, wyd. K. J. Turowskiego, 1859

Oprócz tego zakupiliśmy pozycje interesujące ze względu na związki z historycznymi Kresami, m.in:

- Henryk Sienkiewicz, „Quo vadis”, (z 20 heliograviurami według obrazów Piotra Stachiewicza wybitnego ilustratora i malarza), Warszawa-Kraków 1902.

- Virey Juliusz Józef, „Historia obyczajów i zmyślności zwierząt, z podziałami metodycznymi i naturalnymi wszystkich ich gromad; kurs czytany w Ateneum królewskim Paryżkiem”, T.1, z. 2, Warszawa 1844. Przekład z francuskiego, przypisy i objaśnienia wykonane przez Antoniego Wągę

- Bronisław Zalewski, „Z życia Litwinki 1823-1874”, Poznań 1876.

- Marian Świechowski, „Żywioł Polski na ziemiach litewskich, czysty dochód na fundusz kościuszkowski 1917 r.” Wydane w stuletnią rocznicę zgonu Tadeusza Kościuszki.

- „Lirnik Polski”, z rycinami W. Gersona, Warszawa 1881. Zbiór poezji ułożony przez Wandę Żeleńską z rycinami W. Gersona.

- „Z nad Wilii i Niemna”, Wilno 1906 r. Książka zbiorowa poświęcona pamięci Adama Mickiewicza i Tomasza Zana w pięćdziesiątą rocznicę ich śmierci. Wydana nakładem Księgarni W. Makowskiego, filia w Mińsku.

- Józef Zemła „W obozach jeńców wojennych na Syberii” Warszawa 1934

ożeni Ziemia, „w obozach jeńców wojennych na Syberji”, Warszawa 1904.

- Antoni Malczewski, „Maria”, Lwów, Stanisławów i Tarnów 1843 r.
- „Lwów i Ziemia Czerwińska”
- „Pamiętnik Warszawski czyli Dziennik Nauk i Umiejętności”, Warszawa 1819, R. 5, t. 13.

Opracowanie: Izabela Szymańska

